

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 11/2019-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. januára 2019 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcov Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, Župné námestie 13, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 191/2017 z 21. júna 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. septembra 2018 doručená sťažnosť Slovenskej republiky, zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie

svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 191/2017 z 21. júna 2018 (ďalej len „napadnutý rozsudok najvyššieho súdu“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 7 C 210/2014-115 z 1. apríla 2015 v konaní o náhradu škody a náhradu nemajetkovej ujmy zaviazal sťažovateľku zaplatiť navrhovateľovi sumu 8 446,47 € s príslušenstvom, ktorú si navrhovateľ nárokoval z titulu náhrady škody v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“) a náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch spôsobenej nezákonnou väzbou v súlade s čl. 5 ods. 2 a 5 dohovoru.

3. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) na základe odvolania podaného sťažovateľkou rozsudkom č. k. 15 Co 391/2015-156 z 1. marca 2017 potvrdil rozsudok okresného súdu ako vecne správny a rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala sťažovateľka dovolanie, v ktorom namietala nesprávne právne posúdenie veci pri rozhodovaní o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy. Najvyšší súd napadnutým rozsudkom dovolanie sťažovateľky zamietol, keď dospel k záveru, že *„dovolatel'ka neopodstatnene tvrdí, že napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci“*, a priznal žalobcovi nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

5. Sťažovateľka nesúhlasí najmä s posúdením premlčania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy zo strany najvyššieho súdu, ktorý potvrdil názor okresného súdu aj odvolacieho súdu, podľa ktorého ak niet osobitnej právnej úpravy premlčania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonnou väzbou, ten sa premlčuje

vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe podľa § 101 Občianskeho zákonníka. Ďalej tvrdí, že akceptovaním názoru najvyššieho súdu vznikne neprehľadný stav, keď *„jeden a ten istý nárok spojený s jedným rozhodnutím o väzbe môže byť jednak premlčaný podľa zák. č. 58/1969 Zb. (ako zákona lex specialis) a zároveň nepremľčaný a uplatnený včas podľa Občianskeho zákonníka (ako zákona lex generalis)“*. Podľa sťažovateľky nie sú splnené predpoklady na aplikáciu všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka a na účely aplikácie zákona č. 58/1969 Zb. je *„irelevantné rozlišovanie medzi náhradou majetkovej škody a nemajetkovej ujmy.“* Najvyšší súd podľa nej nepredvídateľne a nedôvodne dotváral právo, čo je jednoznačne v rozpore s ústavou.

6. V sťažnosti k tomu okrem iného uvádza:

«Podľa názoru sťažovateľky rozhodnutie najvyššieho súdu, v ktorom tento neposudzoval premlčanie nároku uplatneného podľa zák. č. 58/1969 Zb., podľa príslušných ustanovení tohto osobitného právneho predpisu, je prejavom jurisdikčnej svojvôle, v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva sťažovateľky na súdnu ochranu.

O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom je totiž možné uvažovať aj v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06). Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

Podľa názoru sťažovateľky rozhodnutím najvyššieho súdu bolo zasiahnuté do práva sťažovateľky na spravodlivú súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, ako aj do práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Zároveň interpretáciou, ktorá je v extrémnom nesúlade so samotným znením zákonných ustanovení zákona, (nerešpektovanie normy) dochádza k zásadnému porušeniu

princípu právnej istoty vyplývajúceho z čl. 1 Ústavy SR, ktorý ako neoddeliteľná súčasť princípov právneho štátu spočíva v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať (bližšie napr. sp. zn. II. ÚS 10/99, sp. zn. II. ÚS 234/03, sp. zn. IV. ÚS 92/09). Ochrana legitímneho očakávania a s tým spojeného konania uskutočneného v dôvere v právo v širšom kontexte predpokladá, že strana sporu koná v dôvere nielen v text relevantného právneho predpisu a medzinárodného dokumentu (Dohovoru). Aj interpretácia všeobecne záväzného právneho predpisu súdom musí byť v súlade s princípmi materiálneho právneho štátu, v ktorom je vylúčené, aby sa prostredníctvom súdnych rozhodnutí vytvárali podmienky obmedzujúce dostupnosť práva priznaného ústavou, zákonom alebo iným všeobecne záväzným právnym predpisom. Ústavný súd už opakovane zdôraznil, že v prípade aplikácie právnej normy treba totiž síce prvotne vychádzať z jej doslovného znenia, avšak v prípade rozporu doslovného znenia daného ustanovenia s jeho zmyslom a účelom, o ktorého jednoznačnosti a výlučnosti niet žiadnej pochybnosti, možno uprednostniť výklad o ratio legis pred výkladom jazykovým. Výklad najvyššieho súdu, ktorý na jednej strane akceptuje posúdenie titulu (nezákonného rozhodnutia) podľa zák. č. 58/1969 Zb. a preukázanie splnenia podmienok viaže výlučne na zák. č. 58/1969 Zb., avšak na strane druhej premlčanie uplatneného nároku z tohto titulu posudzuje podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka, sa javí nielen ako arbitrárny, ale aj ako vnútorne rozporný.

Najvyšší súd SR záverom prijatým v rozhodnutí, sp. zn. 3Cdo 191/2017 zo dňa 21.06.2018 „rozbil“ jednotnú koncepciu zák. č. 58/1969 Zb. práve tým, že sa arbitrárne odchýlil od znenia príslušného ustanovenia § 23 zák. č. 58/1969 Zb. a podal výklad premlčania uplatneného nároku, ktorým zásadným spôsobom poprel účel a zmysel zák. č. 58/1969 Zb.

Cieľom zákonodarcu pri prijímaní osobitného právneho predpisu bolo, aby sa akékoľvek nároky (hoc aj vytvorené neskôr v dôsledku zmeny právnej úpravy, judikatúry, aplikácie medzinárodných dokumentov) vzniknuté z titulu upraveného v zák. č. 58/1969 Zb. (nezákonné rozhodnutie, rozhodnutie o väzbe, nesprávny úradný postup atď.) uplatňovali a posudzovali výlučne podľa tohto zákona ako zákona lex specialis, ktorý zákonodarca práve a jedine pre oblasť zodpovednosti štátu za škodu vytvoril. Účelom bolo teda

stanovenie všeobecných podmienok pre uplatnenie nároku poškodeného, ktorý mal vzniknúť, resp. mal byť spôsobený výkonom verejnej moci. Účelom v nijakom prípade nebolo prísne a nezmeniteľne zakotviť náhradu škody len v zmysle chápania skutočnej škody a ušlého zisku tak, ako to v napadnutom rozhodnutí prezentuje najvyšší súd. O tom, že takýto postup nebol úmyslom zákonodarcu svedčí aj súčasná platná úprava, ktorá ani v zák. č. 514/2003 Z. z. nerozlišuje pri všeobecných ustanoveniach tohto zákona medzi náhradou škody a nemajetkovou ujmov, ale používa jednotne pojem náhrada škody (a pod týmto pojmom sa prirodzene chápe tak škoda majetková, ako aj nemajetková).

V nadväznosti na doposiaľ uvedené, sťažovateľka zastáva názor, že rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo 191/2017 zo dňa 21.06.2018 vykazuje znaky arbitrárnosti, čím došlo k porušeniu ústavne zaručeného práva sťažovateľky na spravodlivý proces spočívajúci v porušení princípu právnej istoty a princípu predvídateľnosti súdneho rozhodovania...

Sťažovateľka má za to, že nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy bolo potrebné posúdiť podľa zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s Dohovorom a nie výlučne len na základe Dohovoru a zároveň, že bolo nevyhnutné, z dôvodu existujúcej špeciálnej úpravy obsiahnutej v zákone č. 58/1969 Zb., aplikovať na nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy ust. § 23 zákona č. 58/1969 Zb. viažuci sa na titul nároku a nie všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka o premlčaní. Nie je v rozpore so zákonom, medzinárodnými dokumentmi, ani rozhodovacou praxou, ak súd pripustí v dôsledku ústavno-konformného výkladu, judikatúry a aplikácie medzinárodného dohovoru širší výklad pojmu škoda v zák. č. 58/1969 Zb., avšak nárok, ako taký, uplatnený z titulu rozhodnutia o väzbe bude naďalej posudzovať podľa osobitného predpisu.»

7. Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd prijal jej sťažnosť na ďalšie konanie a vo veci samej rozhodol týmto nálezom:

„Základné práva sťažovateľky na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo 191/2017 zo dňa 21.06.2018, ktorým bolo zamietnuté dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici, č. k. 15Co 391/2015 zo dňa

01.03.2017 a Okresného súdu Banská Bystrica, č. k. 7C 210/2014-115 zo dňa 01.04.2015, porušené boli.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo 191/2017 zo dňa 21.06.2018, ktorým bolo dovolanie zamietnuté, Ústavný súd SR zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.“

II.

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

10. Jedným z dôvodov, pre ktoré môže ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietnuť sťažnosť sťažovateľa, je jej zjavná neopodstatnenosť. O zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti ide vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím a základným právom alebo

slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (m. m. IV. ÚS 62/08, III. ÚS 415/2011, IV. ÚS 362/09). Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať taký návrh, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

11. Predmetom predbežného prerokovania sťažnosti bolo preskúmanie sťažovateľkou namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu.

12. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

13. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

14. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

15. Sťažovateľka namieta rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorý neposudzoval uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 58/1969 Zb., čo vníma ako prejav jurisdikčnej svojvôle, v dôsledku ktorej došlo k porušeniu jej práv.

16. Najvyšší súd v relevantnej časti svojho rozhodnutia uviedol tieto dôvody, pre ktoré zamietol dovolanie sťažovateľky:

«12. K žalovanou vymedzenej právnej otázke dovolací súd uvádza, že súdy správne posúdili nárok žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy aj v súvislosti s článkom 5 ods. 1 a ods. 5 Dohovoru i keď nárok na odškodnenie väzby vznikol podľa § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb., a to s poukazom na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. mája 2007 sp. zn. 4 Cdo 177/2005 (uverejnený v Zbierke stanovísk NS a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. R 13/2009). Vec prejednávajúci senát sa stotožňuje s právnymi závermi najvyššieho súdu uvedenými v odôvodnení rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 177/2005, podľa ktorých zákon č. 58/1969 Zb. neumožňuje náhradu nemajetkovej ujmy pri zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím o väzbe. Z § 5 zákona č. 58/1969 Zb. okrem iného vyplýva, že právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe má voči štátu ten, na kom bola väzba vykonaná, ak bolo proti nemu trestné stíhanie zastavené, alebo ak bol spod obžaloby oslobodený. Keďže zákon č. 58/1969 Zb. vo svojich ustanoveniach nedefinuje právny pojem „škoda“, je potrebné podľa § 20 zákona č. 58/1969 Zb. subsidiárne vychádzať z ustanovení Občianskeho zákonníka. Podľa § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa uhrádza skutočná škoda, a to, čo poškodenému ušlo - ušlý zisk. Vo všeobecnosti sa v rovine právnej teórie a praxe považuje za škodu ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného. Skutočná škoda predstavuje takú ujmu, ktorá znamená zmenšenie majetkového stavu poškodeného, oproti stavu pred škodnou udalosťou a je objektívne vyjadriteľná peniazmi. Za ušlý zisk sa považuje ušlý majetkový prospech spočívajúci v nezväčšení majetku poškodeného, ktoré by bolo možné (nebyť škodnej udalosti) dôvodne očakávať s ohľadom na pravidelný beh vecí. Podľa ustanovení Občianskeho zákonníka upravujúcich náhradu škody sa nemajetková ujma neodškodňuje, s výnimkou škody spôsobenej niektorým trestným činom korupcie (§ 442 ods. 2 Občiansky zákonník) a pri odškodnení bolesti poškodeného a sťaženia spoločenského uplatnenia pri škode na zdraví (§ 444 Občianskeho zákonníka). Nárok na

náhradu škody za väzbu zaručuje nielen vnútroštátna právna úprava - zákon č. 58/1969 Zb., vykonávajúci článok 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom, ale aj článok 5 ods. 5 Dohovoru. V zmysle tohto článku Dohovoru, každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť a každý kto bol obeťou zatknutia alebo zadržania v rozpore s ustanoveniami tohto článku, má nárok na odškodnenie. Podmienkou práva na odškodnenie je porušenie práva niektorého ustanovenia čl. 5 ods. 1 až 4 Dohovoru, alebo že pozbavenie osobnej slobody bolo v rozpore s vnútroštátnym právom. Predpokladom tohto nároku je vznik Škody v príčinnej súvislosti s namietaným porušením čl. 5 Dohovoru. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa škodou v zmysle čl. 5 ods. 5 Dohovoru rozumie škoda materiálna, tak i nemateriálna.

12.1. V nadväznosti na uvedené sa v posudzovanom prípade spornou sa javí žalovanou vymedzená právna otázka premlčania nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy. Dovolací súd v tejto súvislosti uvádza, že zákon č. 58/1969 Zb. obsahuje v § 23 osobitnú, špeciálnu (vo vzťahu k Občianskemu zákonníku) právnu úpravu premlčania, podľa ktorej sa právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe alebo treste premlčí za rok odo dňa, keď nadobudlo právoplatnosť oslobodzujúce rozhodnutie alebo rozhodnutie odsudzujúce na miernejší trest alebo rozhodnutie, ktorým bolo trestné konanie zastavené. Podľa všeobecnej (vo vzťahu k zákonu č. 58/1969 Zb.) právnej úpravy Občianskeho zákonníka (§ 101) premlčacia doba je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz. Odvolací súd dospel k záveru, že nárok na náhradu nemajetkovej ujmy sa premlčuje vo všeobecnej trojročnej premlčacej dobe podľa § 101 Občianskeho zákonníka; premlčacia doba začala plynúť nasledujúcim dňom po dni, kedy došlo k neoprávnenému zásahu do osobnostných práv žalobcu; uznesením o zastavení trestného stíhania (právoplatným 17. apríla 2012) došlo k nezákonnosti väzby vykonanej žalobcom; nasledujúci deň po nadobudnutí právoplatnosti tohto uznesenia, t.j. 18. apríla 2012 začala plynúť trojročná premlčacia doba, ktorá uplynula najneskôr 18. apríla 2015; žaloba bola súdu prvej inštancie doručená 31. októbra 2014, teda pred uplynutím premlčacej doby, preto žalovanou vznesenú námietku premlčania odvolací súd vyhodnotil ako nedôvodnú. Podľa názoru dovolacieho súdu, odvolací súd predmetnú

právnú otázku správne právne posúdil a v tejto súvislosti dopĺňa, že osobitná právna úprava premlčania nároku na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej „nezákonnou“ väzbou nie upravená v zákone č. 58/1969 Zb. a neupravuje ju ani Dohovor. Preto sa ako nevyhnutné javí (§ 20 zákona č. 58/1969 Zb.) subsidiárne použitie § 101 Občianskeho zákonníka, ktorý je zároveň podľa jeho ustanovenia § 853 subsidiárnym predpisom na občianskoprávne vzťahy, pokiaľ tieto nie sú osobitne upravené ani týmto, ani iným zákonom, pričom tieto sa spravujú ustanoveniami tohto zákona, ktoré upravujú tieto vzťahy obsahom aj účelom im najbližšie. Pokiaľ dovolateľka poukazuje na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 18. januára 2012 sp. zn. I. ÚS 430/2011 dovolací súd uvádza, že tento nerieši obdobnú problematiku aká je v posudzovanom prípade, nakoľko predmetom sporu vo veci sp. zn. I. ÚS 430/2011 bol nárok žalobcu na náhradu škody v podobe ušlého zisku, ktorá bola spôsobená nezákonným rozhodnutím a nesprávnym úradným postupom, teda nie nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. Z tohto dôvodu nemožno právne závery Ústavného súdu Slovenskej republiky obsiahnuté v predmetnom náleze k otázke premlčania nároku na náhradu škody aplikovať na posudzovaný prípad.»

17. Ústavný súd opakovane pripomína v súlade so svojou konštantnou judikatúrou, že nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu a preskúmať ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

18. Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. má ten, na kom bola vykonaná väzba, právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe, ak bolo proti nemu trestné stíhanie zastavené alebo ak bol spod obžaloby oslobodený. Zákon č. 58/1969 Zb. neobsahuje definíciu pojmu škoda, preto sa v zmysle § 20 zákona č. 58/1969 Zb. škoda a jej náhrada riadi podľa ustanovení Občianskeho zákonníka, keď sa uhradza skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk). Zákon č. 58/1969 Zb. v § 23 upravuje pre prípady náhrady škody spôsobenej výkonom väzby na základe rozhodnutia o väzbe v trestnom konaní, v ktorom bolo trestné stíhanie zastavené alebo obžalovaný bol spod obžaloby oslobodený, premlčaciu dobu jedného roka, ktorá sa počíta odo dňa, keď nadobudlo právoplatnosť oslobodzujúce rozhodnutie alebo rozhodnutie odsudzujúce na miernejší trest alebo rozhodnutie, ktorým bolo trestné konanie zastavené.

19. Zákon č. 58/1969 Zb. nepozná a neupravuje nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. V dôsledku prednosti medzinárodného práva sa začali nároky na náhradu nemajetkovej ujmy presadzovať, a to aj pod vplyvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, keďže dohovor zaručoval väčší rozsah práva na odškodnenie nezákonnej väzby. Náhrada nemajetkovej ujmy v prípadoch rozhodnutí o vzatí do väzby vydaných pred 1. júlom 2004 je ako nárok založená čl. 5 ods. 5 dohovoru.

20. Nemajetková ujma je taká ujma, ktorá sa premieta do psychickej sféry subjektu, nie teda do majetkovej sféry fyzickej osoby. Vzhľadom na odlišný obsah pojmu ju treba odlišovať od majetkovej ujmy vrátane škody. Pojem „náhrada škody“ sa nemá vykladať ako „náhrada aj nemajetkovej ujmy“. Na to, aby sa „nezákonnosť“ v prípade väzby, po vykonaní ktorej bol poškodený právoplatne oslobodený spod obžaloby, naplnila, je potrebné naplniť hypotézu § 5 ods. 1 zákona č. 58/1969 Zb. (väzba, po vykonaní ktorej bol obžalovaný oslobodený spod obžaloby), ktorého dispozíciou je právo na náhradu škody, ale nie nemajetkovej ujmy.

21. Zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je zmiernenie nepriaznivého následku neoprávneného zásahu a poskytnutie účinnej ochrany osobnosti, najmä jej dôstojnosti, dobrej povesti, súkromia a rodinného života. Ujma nemajetkovej povahy ako

dôsledok rozhodnutia o väzbe vzniká v dobe, keď je nezákonne obmedzená osobná sloboda subjektu, a zakladá nárok na jej náhradu, ktorá sa uplatňuje na základe priamej aplikácie čl. 5 ods. 5 dohovoru.

22.1 Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov účinný od 1. júla 2004 zaviedol v § 17 ods. 2 okrem skutočnej škody a ušlého zisku aj ustanovenie o náhrade nemajetkovej ujmy. Zákonodarca tu zahrnul pod náhradu škody aj náhradu nemajetkovej ujmy a tieto inštitúty spojil na základe analógie pre účely tohto zákona, uvedenú analógiu však nie je možné aplikovať späť na účely zákona, ktorý s takýmto postupom nepočíta, t. j. na rozhodnutia vydané do 30. júna 2004. Naopak, spätná aplikácia takéhoto legislatívneho vymedzenia na výklad predchádzajúceho zákona, by znamenala extenzívny výklad zákona, ktorý by bol na dôvažok v neprospech oprávnenej osoby.

22.2 Z tohto dôvodu je potrebné aplikovať všeobecnú premlčaciu dobu podľa Občianskeho zákonníka v zmysle § 20 zákona č. 58/1969 Zb., ktorý stanovuje, že pokiaľ nie je ustanovené inak, spravujú sa právne vzťahy upravené v tomto zákone Občianskym zákonníkom. Použitie Občianskeho zákonníka sa teda uskutočňuje v intenciách citovaného § 20 zákona č. 58/1969 Zb., ktorý tak stanovuje subsidiaritu Občianskeho zákonníka, ako aj podľa § 853 Občianskeho zákonníka. Začiatok a dĺžku premlčacej doby je potrebné vymedziť v zmysle § 100 ods. 2 a § 101 Občianskeho zákonníka – trojročnú premlčaciu dobu počítanú od času, keď sa právo na náhradu nemajetkovej ujmy mohlo vykonať prvýkrát, ktorý splýva s okamihom právoplatnosti rozhodnutia o oslobodení spod obžaloby (poslednou podmienkou vzniku nároku na náhradu nemajetkovej ujmy je právoplatnosť oslobodenia spod obžaloby a ten deň je určujúci pre začatie plynutia premlčacej doby).

22.3 Ústavný súd už v minulosti zdôraznil, že v prípade aplikácie právnej normy treba prvotne vychádzať z jej doslovného znenia, avšak v prípade rozporu doslovného znenia daného ustanovenia s jeho zmyslom a účelom, o ktorého jednoznačnosti a výlučnosti niet žiadnej pochybnosti, možno uprednostniť výklad a *ratio legis* pred výkladom jazykovým (napr. sp. zn. I. ÚS 583/2015 z 9. marca 2016).

23. Podľa názoru ústavného súdu však v prípade posudzovanej veci o taký prípad nejde a navyše závery sťažnosťou napadnutého rozsudku zodpovedajú ustálenej judikatúre všeobecných súdov (na ktorú predmetný rozsudok poukazuje), podľa ktorej sa nemôže nárok, ktorý nie je upravený v zákone, premlčať podľa zásad upravených v tomto zákone (zákon č. 58/1969 Zb.). Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej väzbou vyplýva z čl. 5 ods. 5 dohovoru, ktorý však podobne ako vnútroštátna úprava neobsahuje osobitnú úpravu premlčania tohto nároku.

24. Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a sťažovateľkou namietaným porušením základného práva zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru o jeho porušení. Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľky odmietol pri predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. januára 2019